Μακεδονικά

Τόμ. 19, Αρ. 1 (1979)

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οι συντεχνίες και τα επαγγέλματα στην Έδεσσα την περίοδο της τουρκοκρατίας

Νικ. Κ. Τσιτσιμέλης

doi: [10.12681/makedonika.483](https://doi.org/10.12681/makedonika.483)

Copyright © 2014, Νικ. Κ. Τσιτσιμέλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσιτσιμέλης Ν. Κ. (1979). Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οι συντεχνίες και τα επαγγέλματα στην Έδεσσα την περίοδο της τουρκοκρατίας. *Μακεδονικά*, 19(1), 460–461. <https://doi.org/10.12681/makedonika.483>

περιεχόμενόν των, ἐν ἀναφορᾷ μάλιστα πρὸς τὸ ρωμαϊκο-βυζαντινὸν καὶ Κανονικὸν δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διαπιστοῦται κριτικώτατα ὁ συντάκτης των καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς συντάξεώς των καὶ τοῦτο μὲ μίαν κλιμακωτὴν διάρθρωσιν τῶν ἐκαστοτε μερικῶν συμπερασμάτων, ἡ ὁποία κρατεῖ ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου μέχρι τοῦ τελικοῦ συμπεράσματος. Δὲν ὑπάρχει, νομίζομεν, ἐργασία σαβολόγων, ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς τὸ συλλογικὸν καὶ ὀριστικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ συγγραφέως. Ἀσφαλῶς καὶ οἱ νομικοὶ ἀνακαλύπτουν τὴν νομικὴν δραστηριότητα τοῦ Μεθοδίου εἰς τὴν Μοραβίαν καὶ βυζαντινολόγοι καὶ θεολόγοι πρῶτην φορὰν ἀποκοτὸν σαφῆ εἰκόνα τοῦ Μεθοδίου ὡς ὀργανωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μοραβίας καὶ ὡς νομοθέτου. Πιστεύομεν ὅτι θὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ συμβολὴ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν Ἐπιστήμην.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Οἱ συντεχνίες καὶ τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἑδεσσα τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας, Ἑδεσσα 1974, 80, σελ. 168+63 πίν.

Ὁ φιλόλογος Κωνστ. Γ. Σταλίδης συνεχίζοντας τὶς ἐρευνᾶς τοῦ γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Ἑδεσσας, δημοσιεύει τὸ βιβλίον αὐτό, ποῦ εἶναι μιὰ λεπτομερέστατη μελέτη τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων στὴν Ἑδεσσα κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πρόλογον τοῦ Γ. Χ. Χιονίδη (σ. 9-10), ἀκολουθεῖ ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέα (σ. 11-12), ὅπου ἀναφέρονται οἱ πηγὲς ποῦ χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἐξηγεῖται ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας. Κατόπιν (σ. 13-15) δημοσιεύονται περίληψη τοῦ βιβλίου στὰ ἀγγλικά καὶ κατάλογος τῶν ἐντὸς τοῦ κειμένου εἰκόνων (σ. 16).

Στὸ πρῶτον κεφάλαιον (σ. 17-30) ἐπιχειρεῖται σύντομη ἐπισκόπηση τῆς συντεχνιακῆς ὀργάνωσης ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου, ἐξετάζεται γενικὰ τὸ θέμα τῶν συντεχνιῶν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ ἐκτίθεται ἡ σημασία τους καὶ ἡ προσφορά τους στὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμό.

Στὸ δεύτερον κεφάλαιον (σ. 31-39) γίνεται ἡ διαπραγμάτευση τῆς ὑπαρξῆς συντεχνιῶν καὶ ἐπαγγελμάτων στὴν Ἑδεσσα κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν καὶ παρατίθεται ἡ σχετικὴ ὁρολογία, ὅπως ἀναγράφεται στὶς πηγές.

Ἡ δραστηριότητα τῶν Ἑδεσσαίων ἐπαγγελματιῶν καὶ τεχνιτῶν, μεμονωμένων ἢ ὀργανωμένων σὲ συντεχνίες, περιγράφεται στὸ τρίτον κεφάλαιον (σ. 40-68). Οἱ Ἑδεσσαῖοι ἐπαγγελματίες συνεισφέρουν κι αὐτοὶ στὰ φορολογικὰ βάρη, συντρέχουν στὴν ἀνέγερση ναῶν καὶ τὴν ἰδρυση σχολείων καὶ ἄλλων κοινωφελῶν ἰδρυμάτων, συμμετέχουν στὴ διοίκηση τῆς κοινότητος καὶ στὴν ἐθνικὴ ὑπόθεσι. Τέλος, περιγράφονται οἱ σχέσεις τῶν συντεχνιῶν μεταξὺ τους καὶ ἡ ψυχαγωγία τους.

Στὸ τέταρτον κεφάλαιον (σ. 69-136) ἀναγράφονται μὲ ἀλφαβητικὴ σειρά τὰ ἐπαγγέλματα στὴν Ἑδεσσα, παρατίθενται οἱ σχετικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὶς πηγές καὶ περιγράφεται συστηματικώτατα καὶ λεπτομερέστατα ἡ δουλειὰ τοῦ κάθε τεχνίτη, ποῦ ἡ τέχνη του σήμερα ἔχει ξεπεραστεῖ καὶ τείνει νὰ ἐκλείψει ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας.

Στὸ πέμπτον κεφάλαιον (σ. 137-143) ἀναφέρονται καὶ ἄλλες ἀσχολίες τῶν Ἑδεσσαίων (γεωργία, ὑφαντουργία, μεταξουργία, νηματουργία, βιοτεχνία κατασκευῆς σχοινιῶν καὶ ἀγιογραφία).

Ἀκολουθοῦν ἡ Βιβλιογραφία-Πηγές (σ. 144-149), εὑρετήρια ὀνομάτων καὶ πραγμάτων (σ. 150-163), ξένων λέξεων (σ. 163-164) καὶ περιγητῶν (σ. 164), τὰ παροράματα (σ. 165) καὶ μετὰ 63 πίνακες (φωτογραφίες) ποῦ συμπληρώνουν τὸ κείμενον.

Ὁ Κ. Σταλίδης ἐργάστηκε μὲ ζήλο, ἀγάπη καὶ ὑπομονὴ γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ τὸ ὕλικο γιὰ τὸ βιβλίον του αὐτὸ ἀπὸ τοὺς κώδικες τῆς Μητρόπολης καὶ τὴν πενιχρὴ βιβλιογραφία. Παράλληλα, ἀναζητήσῃ μὲ εὐσυνειδησία καὶ ὑπομονὴ στοιχεῖα γιὰ ξεπερασμένα σήμερα ἐπαγγέλματα ἀπ' τὶς προφορικὲς μαρτυρίες τῶν ἐπαγγελματιῶν, ποὺ ἐπέζησαν ὡς τὶς μέρες μας. Ἡ προσφορά του εἶναι σημαντικὴ. Καὶ φαίνεται ἀκόμα πιὸ σημαντικὴ, ἂν ἀναλογιστεῖ κανεὶς πῶς ἔγραψε τὸ βιβλίον του παράλληλα μὲ τὴν ἐργασία του στὴ Μέση Ἑκπαίδευση.

Πρέπει ὅμως νὰ ἐπιστημάνουμε ὀρισμένες ἀνεπάρκειες, κυρίως ἀπὸ ἀποψη μεθοδολογικὴ, ποὺ ὅμως δὲν μειώνουν τὴν ἀξία τοῦ βιβλίου καὶ τὴν προσφορά τοῦ συγγραφέα. Πολλὲς φορὲς ἐξάγει τὰ συμπεράσματά του ἀβασάνιστα. Στὴ σ. 31 μιλάει γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα τὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἄν καὶ ὁμολογεῖ πῶς δὲν ὑπάρχουν σχετικὲς μαρτυρίες, θεωρεῖ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν αὐτονόγη, καταφεύγοντας οὐ γενικότητες ἀμφίβολης ἀποδεικτικῆς ἀξίας ἢ σὲ ἐπιχειρήματα ἐνδεικτικὰ βέβαια, ἀλλὰ περιορισμένης χρονικὰ σημασίας. Στὴ σ. 33 θεωρεῖ ἔμμεσες πληροφορίες τοῦ Ἑβλιγιὺ Τσελεμπὶ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα, τὸ ὅτι ἀναφέρει πῶς στὴν πόλιν ὑπῆρχαν σούμπασης, καδῆς καὶ Muhtesib, ποὺ ὁ καθένας τους, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καθήκοντά του, ἐπέβλεπε καὶ τὶς συντεχνίες. Πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά, ἔστω καὶ ἐνδεικτικὴ ἀξία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ συντεχνιῶν, φαίνεται παράδοξη ἡ παράλληλη ὑπαρξὴ στὴν Ἑδέσσα τριῶν διαφορετικῶν ἀξιωματούχων μὲ ταυτισμένα καθήκοντα (γιὰ τὶς ἀκριβεῖς ἀρμοδιότητες τῶν σούμπασης, καδῆ καὶ Muhtesib βλ. Ι. Γ. Γιαννοπούλου, Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν (1396-1821), Ἀθήναι 1971, σ. 49-50, 51-52, καὶ 48 ἀντίστοιχα). Δὲν καταλαβαίνουμε ἐπίσης ἀπὸ ποῦ συνάγεται διατάραξη τῶν σχέσεων τῶν συντεχνιῶν ἀπὸ τὸ ἔγγραφο ποὺ δημοσιεύεται στὴ σ. 66. Ξενίζουν πάλι παρακινδυνευμένες συσχετίσεις, ὅπως «πολλὲς φορὲς τὰ σωματεῖα ἔχουν ὡς προστάτη τους κάποια θεότητα, ὅπως συνέβαινε καὶ στὴν ἀρχαιότητα (διονυσιακοὶ θίασοι)» (σ. 19). Στὸ ἔγγραφο ποὺ δημοσιεύεται στὴ σ. 66, στὸ στ. 7, ἀντὶ *ἤδη τὸ βαρόσι ἤδη τὸν μαχαλᾶν*, ὅπως διαβάζει ὁ συγγραφέας, εἶναι *ἢ εἰς τὸ βαρόσι ἢ εἰς τὸν μαχαλᾶν*, ὅπως φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ πανομοιότυπο τοῦ ἐγγράφου, ποὺ δημοσιεύεται στὴ σ. 60, ἐνῷ ἡ δυσανάγνωστη γιὰ τὸν συγγραφέα λέξη τοῦ ἐπομένου στ. τοῦ ἴδιου ἐγγράφου εἶναι *ψευτιαν*. Τέλος, οἰμεινόμενε πῶς εἶναι πολὺ ἀδόκιμη ἡ χρῆσις τῆς λ. σποροποῖος (= μεταξοσποροπαραγωγός), ὅπως ἐπίσης ἀδόκιμος εἶναι ὁ ὅρος «χωρικὴ ζωγραφικὴ σχολή» (σ. 143), προκειμένου γιὰ τὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ ζωγραφικὴ.

Ὁ Κ. Σταλίδης ἐπέτυχε νὰ μᾶς δώσῃ ζωντανὴ τὴν εἰκόνα τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ συντεχνιῶν στὴν Ἑδέσσα στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Καὶ τὸ βιβλίον του ἀποτελεῖ συμβολὴ ἀξιόλογη στὴν ἐρευνα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑδέσσας καὶ γενικότερα τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή.